

Teresa Kosyra-Cieślak

Program „Przeszłość i dziś”

**Wynikowy plan realizacji materiału z języka polskiego
w czteroletnim liceum ogólnokształcącym**

Na podstawie podręcznika

Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura.*

Liceum i technikum. Klasa 2, część 2.

Zakres podstawowy i rozszerzony

Plan realizacji programu języka polskiego odnosi się do podręcznika **Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura. Liceum i technikum*** – zmodyfikowanego i dostosowanego do programu odpowiadającego nowej podstawie programowej języka polskiego w czteroletnim liceum ogólnokształcącym i pięcioletnim technikum. Niniejszy zeszyt obejmuje materiał zawarty w 4 części cyklu i przeznaczony jest do realizacji mniej więcej w drugim półroczu klasy drugiej. Mniej więcej – gdyż ostateczne rozstrzygnięcia pozostawione są nauczycielowi. Proponowany tu przydział godzin jest jedynie propozycją i ma charakter elastyczny. Nauczyciel może zmniejszyć bądź zwiększyć liczbę godzin przypisanych tu poszczególnym jednostkom tematycznym.

Materiał literacki i kulturowy zogniskowany jest wokół utworów i tradycji epoki pozytywizmu. Zgodnie z zamysłem nowej podstawy programowej kształcenie literacko-kulturowe jest ściśle powiązane z kształceniem językowym, dlatego stosunkowo niewiele tematów przeznaczonych jest wyłącznie na zagadnienia językowe. Z zasady realizowane są one funkcjonalnie, w powiązaniu z analizą dzieł literackich. Umiejętności odbioru (w tym – analizy i interpretacji tekstów literackich) są ściśle związane z tworzeniem wypowiedzi i samokształceniem.

Niniejszy plan ma charakter wynikowy. Wiedza (np. o języku czy z teorii literatury) jest sfunkcjonalizowana i przedstawiona w postaci umiejętności opisanych najczęściej za pomocą czasowników operacyjnych. Są wśród nich także takie umiejętności, które wynikają z wymagań zapisanych w podstawie programowej odnoszącej się do ośmioletniej szkoły podstawowej, na odpowiednio wyższym poziomie, wyznaczonym przez wymagania ogólne w III etapie kształcenia oraz przypisane temu etapowi lektury.

Zapisy w pierwszej kolumnie planu wyznaczają tematykę i problematykę lekcji (zgodnie z propozycjami podręcznika) – nie stanowią gotowych, zredagowanych tematów lekcji (choć często mogą nimi być). Plan jest w tym miejscu elastyczny. Jednostki tematyczne przewidziane są na jedną lub kilka godzin lekcyjnych zogniskowanych wokół utworów literackich (a niekiedy – innych tekstów kultury) wskazanych w trzeciej kolumnie. Nauczyciel może realizować jako całość 2–3-godzinną jednostkę tematyczną lub podzielić ją na kilka odrębnych lekcji.

Lektury, których zgodnie z podstawą programową nauczyciel nie może pominąć, zapisane są pogrubioną czcionką. Pozostałe wynikają z programu „Przeszłość i dziś” i zgodne są ze spisem lektur i innych tekstów kultury przewidzianych dla szkoły ponadpodstawowej.

Plan opracowany jest na liczbę godzin wynikającą z ramowych planów nauczania związanych z reformą programową. Przyjęto:

- kształcenie w zakresie podstawowym – 4 godz. tygodniowo;
- kształcenie w zakresie rozszerzonym – łącznie 6 godz. tygodniowo (4 + 2).

[Zgodnie z właściwym rozporządzeniem MEN język polski należy do tych przedmiotów, które mogą być realizowane w zakresie rozszerzonym od klasy I, równoległe z nauczaniem w zakresie podstawowym. Niniejszy plan przewiduje w klasie drugiej 2 godziny języka polskiego dodatkowe – na treści poszerzenia.]

Przy założeniu, że efektywna nauka faktycznie trwa 35 tygodni, daje to w klasie drugiej 140 godzin dla zakresu podstawowego oraz *210 godzin dla zakresu rozszerzonego. Na realizację materiału odpowiadającego 4 części podręcznika *Przeszłość i dziś* przeznaczono w niniejszym planie odpowiednio: 70 i *105 godzin (liczba godzin przy niektórych zagadnieniach podana jest wariantywnie).

Zapisy oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym. Realizacja programu języka polskiego w zakresie rozszerzonym oznacza realizację materiału przeznaczonego dla zakresu podstawowego oraz – dodatkowo – treści poszerzenia.

Tematyka i problematyka lekcji	Liczba godzin	Lektury i inne teksty kultury (teksty podstawowe i konteksty)	Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego		Uwagi o realizacji
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:	

POZYTYWIZM

1. Pozytywiści wobec przeszłości i teraźniejszości					
Sztandary pozytywistów – wprowadzenie do epoki. Mistrzowie filozofii pozytywnej	1 + *1	Architektura 2 poł. XIX w., np.: most przez Łabę w Hamburgu; Kryształowy Pałac; Wieża Eiffla itp. Ilustracje i portrety z podręcznika.	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia nazwę „pozytywizm”, uwzględniając jej różne odniesienia – *szerzej przedstawia założenia filozofii pozytywnej A. Comte’a – wyjaśnia, kim byli: A. Comte, H. Spencer, J.S. Mill, K. Darwin, H. Buckle; krótko przedstawia ich dokonania – wyjaśnia terminy scjentyzm, ewolucjonizm, utilitaryzm, organicyzm; *uzasadnia, dlaczego stały się „sztandarami pozytywistów” – wskazuje idee postulowane w publicystyce pozytywistycznej – przedstawia społeczno-polityczne i cywilizacyjne podłoże przemian epoki – na podstawie ilustracji i innych (*samodzielnie znalezionych) źródeł charakteryzuje styl życia i rozwój aglomeracji miejskich – wymienia kluczowe budowle 2 poł. XIX wieku, dostrzega w nich fascynację nowoczesnością i rozwojem technologii 	<ul style="list-style-type: none"> – szerzej charakteryzuje pozytywizm jako prąd filozoficzny i kulturowy – omawia filozoficzne założenia epoki, podkreślając związki i zależności (Comte, Mill, Spencer) – *podaje przykłady przenikania myśli pozytywnej do różnych dziedzin nauki i życia – wyjaśnia, czym był utilitaryzm pozytywistyczny i jak się zaznaczył w literaturze – charakteryzuje wybrane dzieła architektury 2 poł. XIX wieku, rozpoznaje ich style (np. historyzm, eklektyzm) 	Na lekcjach warto wykorzystać informacje samodzielnie zdobyte przez uczniów z różnych źródeł (w tym – z internetu).
Noc postyczniowa i palące tematy młodej polskiej literatury.	1 + *1	J.W. Borejsza, <i>Noc postyczniowa</i> (fragm.)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym była „noc postyczniowa” – czyta ze zrozumieniem fragment książki Borejszy, wykorzystuje zawarte w nim wiadomości w swoich komentarzach – wymienia główne punkty programu polskich pozytywistów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała opozycyjność programu młodych pozytywistów wobec idei romantycznych – wyjaśnia, w jaki sposób zostały przełożone na polskie realia hasła ewolucjonizmu, organicyzmu, scjentyzmu, utilitaryzmu (uwzględnia kontekst historyczny i kulturowy) 	W miarę możliwości można poszerzyć materiał lekcji o fragmenty innych utworów pozytywistycznych.

		<p>E. Orzeszkowa, <i>Kilka słów o kobietach</i> (4ragm..), <i>O Żydach i kwestii żydowskiej</i> (4ragm..)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY A. Gierymski, <i>Święto Trąbek, Żydówka z cytrynami</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, jakie historyczne i polityczne przyczyny wpłynęły na ukształtowanie się programu polskich pozytywistów – wymienia pracę organiczną i pracę u podstaw (oświatę wsi), asymilację Żydów, emancypację kobiet, jako punkty programów pozytywistycznego – *szerzej wyjaśnia, czym były praca organiczna i praca u podstaw – wymienia ważne tematy literatury postyczeniowej i uzasadnia ich podejmowanie – analizuje fragmenty artykułów Orzeszkowej; streszcza poglądy pisarki na asymilację Żydów i sytuację kobiet – *przedstawia stereotyp kobiety ukazany przez Orzeszkową – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat praw kobiet; formułuje tezy i argumentację – w czytanych fragmentach tekstów Orzeszkowej i Borejszy wskazuje cechy tekstu publicystycznego – wymienia gatunki publicystyczne: felieton, reportaż, list – w tekstach artykułów wskazuje funkcje językowe: informacyjną, impresyjną i poetycką oraz *fatyczną – odczytuje dzieła malarskie, wskazując w nich nawiązania do programu pozytywistycznego – *analizuje środki malarskie, którymi posługiwał się A. Gierymski 	<ul style="list-style-type: none"> – w znanych ze szkoły podstawowej utworach (np. B. Prusa, H. Sienkiewicza) odnajduje echa programu pozytywistycznego – *na podstawie podręcznika i samodzielnie znalezionych materiałów omawia rolę publicystyki w okresie pozytywizmu – wyjaśnia, na czym polegał język ezopowy publicystyki pozytywistycznej – na podstawie artykułu E. Orzeszkowej analizuje strukturę tekstu publicystycznego: odczytuje jego sens, główną myśl, argumentację; przedstawia sposób prowadzenia wywodu – *wskazuje stylistyczne właściwości publicystyki pozytywistycznej (na podstawie artykułu E. Orzeszkowej) – w artykule Orzeszkowej wskazuje nawiązania do założeń myśli J.S. Milla – interpretuje dzieła malarskie, wykorzystując wiedzę o specyfice ich tworzywa – *wygłasza na forum klasy przemówienie na temat miejsca kobiet w społeczeństwie (stosuje środki retoryczne oraz zasady budowy oracji, wprowadza uczciwe argumenty) 	
<p>Nowela i powieść w pozytywizmie.</p>	<p>1 + 1F</p>	<p>B. Prus, <i>Katarynka</i> (przypomnienie ze szkoły podstawowej);</p> <p>inne nowele pozytywistyczne poznane w szkole podstawowej, np. H. Sienkiewicz, <i>Janko Muzykant</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje nowelę, opowiadanie i powieść jako kluczowe gatunki pozytywistyczne – charakteryzuje nowelę jako gatunek literacki, odwołuje się do znanych utworów – *wyjaśnia popularność nowel w epoce pozytywizmu, wymienia podejmowane w nich tematy – streszcza znane nowele (m.in. <i>Katarynkę</i>) – rozpoznaje tematykę i problematykę znanych nowel – określa stosowane w nich literackie sposoby charakteryzowania bohaterów – rozpoznaje sposoby sygnalizowania stosunku narratora do opisywanych wydarzeń – rozpoznaje realistyczną konwencję <i>Katarynki</i> (i innych znanych nowel) – interpretuje <i>Katarynkę</i> jako obrazek życia Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia związek gatunków literackich (noweli, opowiadania, powieści) z założeniami programu pozytywistycznego i roli przypisywanej literaturze – określa wzorzec kompozycyjny noweli zastosowany w <i>Katarynce</i> (nowela z sokołem) – odwołując się do tekstu, wyjaśnia, na czym polega mistrzostwo artystyczne <i>Katarynki</i> Prusa – *w znanych (ze szkoły podstawowej) utworach pozytywistycznych wskazuje przenikanie się różnych gatunków: noweli, dziennika, reportażu, opowiadania 	<p>Godzina fakultatywna – na przypomnienie bądź ewentualne wprowadzenie innych pozycji nowelistyki pozytywistycznej (por. <i>Nowelistyczne „przeboje” okresu pozytywizmu</i>, podręcznik, s. 18).</p>

			<p>2 poł. XIX wieku i jako dzieło o przekazie ponadczasowym</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje wartości uniwersalne zawarte w <i>Katarynce</i> – przedstawia propozycję interpretacji utworu, formułuje argumenty na podstawie tekstu i kontekstów 		
Poeta czasów niepoetyckich.	2 + *1	<p>A. Asnyk, <i>Daremnie żale, Nad głębiami</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Asnyka, zwracając uwagę na sposób przedstawienia zawartych w nich idei – określa nadawcę i odbiorcę w każdym z utworów – określa dominantę kompozycyjną każdego z czytanych wierszy – interpretuje metaforykę drogi (dążenia) i walki w czytanych wierszach – dostrzega obecność idei romantycznych oraz haseł pozytywistycznych – określa stosunek poety do idei romantycznych – wyjaśnia, dlaczego Asnyk nazywany jest poetą przełomu – rozpoznaje obecne w wierszach środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje – wskazuje gatunkowe cechy sonetu – dostrzega obecne w wierszach treści symboliczne i interpretuje je – *interpretuje metafizyczne treści obrazów obecnych w wierszach Asnyka (np. otchłań, gwiazdy, ogrom, głębia, fala) – określa zawartą w poezji Asnyka koncepcję człowieka stojącego przed zagadką bytu – buduje spójne, logiczne wypowiedzi na temat wierszy; stosuje zasady poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów prezentuje powstańcze losy polskich pozytywistów i wyjaśnia, jak wpłynęły one na późniejsze poglądy tych twórców – rozpoznaje nostalgiczny i filozoficzny charakter wierszy – określa, jaki jest stosunek poety do przemijania, jak pojmuje on przeszłość i przyszłość – *przedstawia poglądy historyzoficzne poety – *znajduje filozoficzne i historyczne źródła poglądów wyrażonych w poezji Asnyka – charakteryzuje sonety Asnyka na tle tradycji gatunku – interpretuje wiersze Asnyka, wykorzystując kontekst literacki i kulturowy – pisze interpretację wiersza A. Asnyka zawierającą propozycję jego odczytania; przeprowadza logiczny dowód uzasadniający sformułowane sądy 	
<p>Swoi i obcy.</p> <p>Żydzi i program asymilacji.</p>	2	<p>M. Konopnicka, <i>Mendel Gdański</i></p> <p>Kontekst: E. Orzeszkowa, <i>O Żydach i kwestii żydowskiej</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwór, wykazuje się zrozumieniem jego tematyki i problematyki – wykorzystuje w interpretacji noweli potrzebne konteksty (historyczny, literacki, biograficzny) – rozpoznaje utwór jako nowelę, wskazuje charakterystyczne cechy – określa literackie sposoby charakteryzowania bohaterów – rozpoznaje sposoby sygnalizowania stosunku narratora (i autorki) do opisywanych wydarzeń – przedstawia asymilację Żydów, jako ważny punkt 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje nowelę jako głos przeciw dyskryminacji i antysemityzmowi – wskazuje w utworze tragizm i heroizację bohaterów; określa służące jej środki językowe – wskazuje w utworze stylizację językową i określa jej funkcje – analizuje kwestię żydowską ukazaną w literaturze (i publicystyce) XIX i XX w., wprowadzając kontekst historyczny i społeczny – dokonuje syntezy: postacie Żydów w polskiej 	

		<p>KONTEKSTY</p> <p>A. Gierymski, <i>Święto trąbek, Żydówka z cytrynami</i></p>	<p>programu pozytywistycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostrzega realistyczną konwencję utworu – interpretuje treści symboliczne – rozpoznaje obecne w noweli wartości uniwersalne – wskazuje i zestawia poglądy na kwestię żydowską autorów tworzących (i żyjących) w różnych czasach – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat stereotypów i uprzedzeń – formułuje własne sądy i opinie, popiera je argumentami – interpretuje XIX-wieczne obrazy realistyczne ukazujące postacie Żydów – buduje poprawne wypowiedzi argumentacyjne na temat omawianych zagadnień – stosuje zasady poprawności językowej 	<p>literaturze i malarstwie XIX i XX w. (na podstawie poznanych utworów i dzieł malarskich; wykorzystuje także utwory poznane w szkole podstawowej)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wygłasza na forum klasy przemówienie na temat potrzeby tolerancji (stosuje środki retoryczne oraz zasady budowy oracji, wprowadza uczciwe argumenty) 	
<p>Kultura ludowa jako inspiracja.</p>	1 + 1F	<p>M. Konopnicka, * * * [A kto ciebie będzie złotem...], * * * [A jak poszedł król na wojnę...]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>J.F. Millet, <i>Człowiek z motyką</i>; A. Kotsis, <i>Ostatnia chudoba</i></p> <p>T. Budrewicz, Najpopularniejszy wiersz „siermiężnej poetki” [A jak poszedł król...]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Konopnickiej: <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa ich tematykę i problematykę ▪ określa nadawcę i odbiorcę każdego z utworów ▪ wskazuje dominantę kompozycyjną ▪ rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje ▪ wskazuje cechy gatunkowe (stylizacja na pieśń ludową) ▪ dostrzega treści symboliczne i interpretuje je – wskazuje i charakteryzuje środki stylistyczne i językowe służące stylizacji ludowej – określa obraz świata przedstawiony w utworach i perspektywę, z jakiej jest postrzegany – uzasadnia związek wierszy z programem pozytywistycznym – rozpoznaje w obecne w wierszach wartości uniwersalne; wskazuje ich związek z problematyką utworów – czyta ze zrozumieniem tekst T. Budrewicza; przetwarza i hierarchizuje zawarte w nim informacje; wykorzystuje je w interpretacji wierszy – interpretuje XIX-wieczne obrazy realistyczne ukazujących chłopów i wieś – buduje spójne, logiczne wypowiedzi na temat wierszy; stosuje zasady poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podmiot liryczny wierszy i świat jego przeżyć – omawia wersyfikację oraz środki składniowe służące stylizacji wierszy na pieśni ludowe – wskazuje w wierszach elementy obrazowania nawiązujące do wyobraźni ludowej – rozpoznaje w utworze ironię (wskazuje właściwe fragmenty), wyjaśnia jej źródła i określa funkcję – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty (m.in. historycznoliteracki, egzystencjalny i kulturowy) – *analizuje dzieła malarskie: określa nastrój i środki artystyczne, którymi jest wywołany oraz kompozycję – porównuje przekaz wierszy Konopnickiej i XIX-wiecznego malarstwa ukazującego chłopów i wieś 	<p>Dodatkowa godzina może być przeznaczona na przywołanie utworów dla dzieci i młodzieży autorstwa M. Konopnickiej oraz pochodzących z ludu bohaterów dziecięcych w jej utworach.</p> <p>Inny wątek poszerzenia – to cechy poezji ludowej, takie jak melodyjność, rytmiczność, paralelność obrazów natury i życia ludzkiego itp.</p>
Inna Konopnicka.	1	M. Konopnicka,	– interpretuje wiersz Konopnickiej:	– charakteryzuje podmiot liryczny wiersza i świat	

		<p>Giotto</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Giotto, <i>Zwiastowanie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa jego tematykę i problematykę ▪ wskazuje dominantę kompozycyjną wiersza ▪ określa nadawcę i sytuację liryczną ▪ charakteryzuje sposób wykreowania Madonny ▪ rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje ▪ dostrzega treści symboliczne i interpretuje je <p>– w interpretacji wiersza wykorzystuje potrzebne konteksty (biograficzny, malarski)</p> <p>– porównuje sposób przedstawienia Madonny w wierszu i na obrazie Giotta</p> <p>– rozpoznaje w obecne w wierszu wartości uniwersalne; wskazuje ich związek z problematyką utworów</p> <p>– porównuje analizowany wiersz Konopnickiej z poznanymi wcześniej, stylizowanymi na pieśni ludowe (tematyka, budowa, styl itp.)</p> <p>– buduje spójne, logiczne wypowiedzi na temat wierszy; stosuje zasady poprawności językowej</p>	<p>jego przeżyć</p> <p>– omawia wersyfikację oraz środki artystycznego obrazowania</p> <p>– wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty (m.in. egzystencjalny i literacki)</p> <p>– *analizuje obraz Giotta: określa jego temat, nastrój i kompozycję</p> <p>– *redaguje wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację porównawczą obrazu Giotta i wiersza Konopnickiej</p>	
Śladami wieszczów.	1	M. Konopnicka, Rota	<p>– interpretuje <i>Rotę</i> Konopnickiej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa tematykę i problematykę utworu ▪ wskazuje dominantę kompozycyjną ▪ interpretuje tytuł ▪ określa nadawcę i sytuację liryczną ▪ rozpoznaje środki stylistyczne i językowe – określa ich funkcje ▪ dostrzega treści symboliczne i interpretuje je ▪ rozpoznaje wpisane w utwór wartości narodowe <p>– w interpretacji wiersza wykorzystuje potrzebne konteksty (historyczny, historycznoliteracki)</p> <p>– określa zawarty w utworze obraz narodowej wspólnoty</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój podniosłości i patosu</p> <p>– interpretuje obecne w <i>Rocie</i> symbole narodowe</p> <p>– przedstawia historię <i>Roty</i> jako pieśni narodowej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny trwałości <i>Roty</i> i jej przesłania w polskiej świadomości zbiorowej</p>	<p>– wskazuje w wierszu metafory o charakterze patriotycznym</p> <p>– charakteryzuje wpisany utwór wzorzec patriotyzmu</p> <p>– przedstawia dwa modele poezji polskiej funkcjonujące w okresie pozytywizmu (Asnyk i Konopnicka)</p> <p>– określa miejsce <i>Roty</i> w polskiej historii i tradycji kultury</p> <p>– przedstawia poglądy Konopnickiej na wzorzec romantycznego poety-wieszczka i odnajduje reminiscencje tych poglądów w <i>Rocie</i></p> <p>– określa stosunek pozytywistów do tradycji romantycznej (syntetyzuje wiadomości)</p>	Na lekcji warto zaprezentować wykonanie pieśni, aby uczniowie określili, jak muzyka F. Nowowiejskiego koresponduje z tekstem wiersza.
Dlaczego petent	2 + 1F		– rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny	– wskazuje słownictwo i frazeologię typowe dla	Dodatkowa godzina

<p>jest obowiązany uiścić opłatę? Styl urzędowy.</p> <p>Pisma w stylu urzędowym.</p>			<ul style="list-style-type: none"> – określa sytuację komunikacyjną w stylu urzędowym – wskazuje i rozpoznaje w tekście charakterystyczne cechy stylu urzędowego (dążenie do precyzji i jednoznaczności, schematyzacja i powtarzalność, typowe skróty, przywoływanie aktów prawnych, dyrektywność) – charakteryzuje składnię tekstów urzędowych; rozpoznaje jej cechy w tekście – nazywa i rozpoznaje odmiany stylu urzędowego (prawno-urzędowy i kancelaryjno-urzędowy) – wymienia i rozpoznaje typy tekstów w stylu urzędowym (np. życiorys, protokół, sprawozdanie, cv, list motywacyjny, opinia o pracowniku, notatka z zebrania) – poprawnie używa w konstrukcjach gramatycznych wyrazów <i>protokół, relacja i sprawozdanie</i> – poprawnie odmienia wyraz protokół (dwa sposoby) – redaguje pismo napisane stylem urzędowym (np. podanie, cv, protokół) 	<p>stylu urzędowego; znajduje je w tekście</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w tekście i ocenia konstrukcje rozwlekłe – charakteryzuje typy tekstów w stylu urzędowym – analizuje pod kątem językowym teksty napisane stylem urzędowym; poprawia typowe błędy – tworzy poprawne konstrukcje (związki wyrazowe) używane w stylu urzędowym – *wskazuje rusycyzmy i germanizmy typowe dla stylu urzędowego 	<ul style="list-style-type: none"> – na napisanie pisma w stylu urzędowym i jego adiustację.
--	--	--	--	--	---

2. Poszukiwanie prawdy o rzeczywistości. *Lalka* Bolesława Prusa

<p>Naśladowanie rzeczywistości (czyli o stosunku pozytywistów do realizmu w sztuce).</p> <p>Malarstwo realistyczne.</p> <p>Mistrzowie prozy realistycznej i ich dzieła.</p> <p>Powieść – sztandarowy gatunek pozytywizmu.</p> <p>Powieść</p>	<p>2 + *1</p>	<p>Malarstwo realistyczne: G. Courbet, <i>Dzień dobry, panie Courbet!</i>, <i>Kamieniarze</i></p> <p>G. Caillebotte, <i>Cykliniarze</i></p> <p>A. Gierzyński, <i>Piaskarze</i></p> <p>J. Chełmoński, <i>Sprawa u wójta</i></p> <p>Przypomnienie utworów poznanych w szkole podstawowej, np.: Ch. Dickens, <i>Opowieść</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin realizm, przedstawia założenia realizmu formułowane w 2. połowie XIX w – sprawnie posługuje się terminami: realizm, sztuka realistyczna – rozpoznaje konwencję realistyczną w czytanych utworach, odróżnia ją od innych konwencji (np. fantastycznej, groteskowej) – wyjaśnia sformułowanie Stendhala, że powieść ma być „zwierciadłem przechadzającym się po gościńcu” – podaje przykłady wielkich powieści realistycznych, wymienia wielkich realistów europejskich – wymienia najważniejsze cechy powieści realistycznej – *charakteryzuje powieść realistyczną XIX wieku, wskazując m.in. takie cechy, jak typowość postaci, motywacja psychologiczna i socjologiczna bohaterów, wszechwiedzący narrator, wielowątkowa fabuła, retrospekcje, opisy przestrzeni, „przezroczyty” styl itp.; odnajduje je w znanych utworach – przedstawia zadania prozy realistycznej związane 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak pozytywiści pojmowali realizm i dlaczego przypisywali mu wielkie znaczenie – *przedstawia postulaty realizmu jako nurtu w sztuce XIX i XX wieku – *odnosi pojęcie realizmu do utworów Balzaka, Dickensa, Stendhala, Gogola, Tołstoja, Czechowa, Turgeniewa (mistrzów realizmu) – szerzej przedstawia cechy powieści realistycznej XIX wieku (świat przedstawiony, obraz społeczeństwa, biografie bohaterów i ich motywacja psychologiczna, narrator i narracja itp.) – *wyjaśnia, czym była realistyczna powieść tendencyjna – wyjaśnia termin: powieść dojrzałego realizmu – *przedstawia związek powieści dojrzałego realizmu z kryzysem ideałów pozytywistycznych – rozpoznaje i *charakteryzuje styl realistyczny 	<p>W przydziale godzin przewidziano przypomnienie utworów poznanych w szkole podstawowej.</p>
---	---------------	--	---	--	---

<p>tendencyjna. Powieść dojrzałego realizmu.</p> <p>Wysadzeni z siodła. Kryzys ideałów pozytywistycznych.</p>		<p>wigilijna; H. Sienkiewicz, <i>W pustyni i w puszczy</i></p>	<p>z programem pozytywistycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę XIX-wiecznych utworów realistycznych poznanych w szkole podstawowej – interpretuje dzieła malarstwa realistycznego XIX wieku, odnajdując w nich założenia realizmu i odczytując przekaz – redaguje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat realizmu w sztuce, notatkę z lekcji, hasło encyklopedyczne 	<p>w sztuce</p> <ul style="list-style-type: none"> – *podaje przykłady wybitnych malarzy realistów XIX wieku i ich dzieł – dokonuje (*pogłębionej) analizy dzieł malarstwa realistycznego, uwzględniając specyfikę ich tworzywa 	
<p>Realizm i naturalizm</p>	<p>1</p>	<p>J. Kulczycka [Naturalizm]</p> <p>G. Courbet, <i>Kamieniarze</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta tekst naukowy, znajduje w nim potrzebne informacje, przetwarza je, porządkuje hierarchizuje – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego: odczytuje główną myśl i argumentację, wskazuje charakterystyczne cechy języka i stylu – wyjaśnia termin naturalizm – wymienia cechy naturalizmu jako prądu w sztuce; dostrzega je w utworach literackich i dziełach malarskich – wymienia najważniejsze różnice między realizmem i naturalizmem – odczytuje obraz Courbeta jako manifest nowych poglądów na sztukę – *charakteryzuje porównawczo malarskie dzieło realistyczne i naturalistyczne – redaguje spójną wypowiedź argumentacyjną na temat realizmu i naturalizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia założenia naturalizmu jako prądu w sztuce – *wymienia mistrzów prozy naturalistycznej i ich dzieła – *przedstawia program XIX-wiecznego naturalizmu, wskazując cechy odróżniające go od realizmu – *prezentuje sylwetki twórcze Zoli i Flauberta oraz ich poglądy na sztukę – *wyjaśnia, czym była powieść eksperymentalna – wskazuje filozoficzne założenia XIX-wiecznego naturalizmu (m.in. determinizm) i jego związki z rozwojem nauk przyrodniczych – pisze pracę (np. w formie rozprawki) na temat swoich preferencji czytelniczych związanych z realizmem i naturalizmem 	
<p>Powieść z wielkich pytań i rozczarowań epoki.</p> <p>Świat przedstawiony w <i>Lalce</i>. Akcja i fabuła.</p> <p>Sztafeta pokoleń – czyli trzy pokolenia idealistów na tle społecznego</p>	<p>10 + *5</p>	<p>B. Prus, <i>Lalka</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>A. Gieryski, <i>Powisłe</i>; Ryciny i fotografie z epoki – ukazujące sceny z życia Warszawy</p> <p>S. Brzozowski, [<i>Prus</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego powieść (obok noweli i krótkich form prozatorskich) stała się głównym gatunkiem pozytywizmu – przedstawia tematykę <i>Lalki</i>, streszcza wątki, opowiada losy bohaterów – rozpoznaje w <i>Lalce</i> cechy powieści dojrzałego realizmu: <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje świat przedstawiony utworu • omawia budowę akcji i fabuły • przedstawia szeroki i bogaty obraz życia społecznego (panoramizm) • zwraca uwagę na bogactwo szczegółów • wskazuje rolę każdego z narratorów • charakteryzuje bohaterów, ich motywacje, 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje językowe sposoby indywidualizacji bohaterów – rozpoznaje stylizację środowiskową (np. germanizmy w języku Mincla, język Żydów, elementy gwarowe w mowie postaci pochodzących ze wsi itp.) i wskazuje służące jej środki językowe – interpretuje <i>Lalkę</i> jako powieść o Warszawie 2 połowy XIX w., *przygotowuje na ten temat prezentację, w której ukaże różne realia społeczne i obyczajowe (ulice, wydarzenia, rozrywki, stroje, zajęcia ludzi itp.) – przedstawia kompozycję dzieła i wyjaśnia jej 	<p>Wzbogaceniem lekcji mogą być fragmenty filmów Hasa i Bera.</p>

<p>rozkładu. Wokulski i jego miejsce w społeczeństwie. Niejednoznaczność bohatera.</p> <p>Sklep – czyli centrum powieściowej przestrzeni. Narracja i kompozycja dzieła. Bohaterowie. Topos świata teatru i jego funkcje. Warszawa Prusa. Powieść o miłości? Humor Prusa. Język i styl dzieła.</p>		<p><i>i człowiek w sytuacji zmiany]</i></p> <p>J. Bachórz, [<i>Obraz miłości w „Lalce”</i>]</p> <p>O. Tokarczuk, [<i>Tajemnica „Lalki”</i>]</p> <p><i>Lalka</i> – realizacje filmowe W.J. Hasa i R. Bera</p>	<p>osobowości, język itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje sposoby indywidualizacji postaci – wskazuje cechy typowe w zindywidualizowanych postaciach – przedstawia krytyczny i pesymistyczny obraz polskiego społeczeństwa zawarty w <i>Lalce</i> (wielkie rozczarowania epoki i kryzys programu pozytywistycznego) – charakteryzuje Wokulskiego jako złożoną postać o cechach romantycznych i pozytywistycznych – rozpoznaje w utworze obecność aluzji literackich i określa ich funkcje – odczytuje informacje ukryte w ezopowym języku, jakim mówi się o powstaniu styczniowym i wcześniejszych zrywach narodowowyzwoleńczych – charakteryzuje przestrzeń powieściową; *wyjaśnia, jak opisy miejsc charakteryzują postacie, z którymi są związane – *porównuje obraz Warszawy w <i>Lalce</i> i malarstwie epoki – dostrzega wpisany w powieść topos świata teatru, *odczytuje dzieło, wykorzystując jego symbolikę – interpretuje <i>Lalkę</i> jako powieść o miłości, społeczeństwie, rodzącym się kapitalizmie, „rozkładzie” społecznym, mieście, zawiedzionych nadziejach, przemijaniu; *porównuje różnorodne propozycje odczytania dzieła – wskazuje w <i>Lalce</i> tragizm, komizm, ironię, humor; wskazuje właściwe fragmenty – czyta literaturę naukową i przetwarza zaczerpnięte z niej informacje – pisze pracę (rozprawka, opinia) na temat swojego odczytania <i>Lalki</i> Prusa – redaguje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Lalki</i> i jej kontekstów; formułuje tezy i argumentację; zabiera głos w dyskusji – *pisze recenzję wybranej wersji filmowej <i>Lalki</i>, wskazuje środki filmowe, ocenia (i porównuje) kreacje aktorskie 	<p>funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozważa funkcje otwartego zakończenia powieści – w pogłębiony sposób analizuje psychologiczne portrety postaci ukazanych w <i>Lalce</i> – w pogłębiony sposób i z uwzględnieniem kontekstu kulturowego analizuje źródła tragizmu Wokulskiego – *porównuje Wokulskiego z kreacjami bohaterów romantycznych – charakteryzuje sposób prowadzenia narracji i określa jej funkcje; analizuje język i styl narracji – wskazuje w narracji utworu elementy mowy pozornie zależnej i określa jej funkcje – interpretuje powieść, wykorzystując różnorodne konteksty (np. historyczny, historycznoliteracki, filozoficzny, egzystencjalny) – dostrzega w <i>Lalce</i> rozrachunek z programem pozytywistycznym (kryzys ideałów pozytywistycznych) – *odwołując się do tekstu, wyjaśnia na czym polega specyfika humoru Prusa; określa jego funkcje – wyjaśnia, na czym polega uniwersalność i ponadczasowość utworu – analizuje sposób ukazania w <i>Lalce</i> relacji polsko-żydowskich, porównuje z innymi utworami pozytywistycznymi i malarstwem epoki; ocenia stosunek autora do stereotypów – wykorzystuje literaturę naukową do pogłębienia interpretacji utworu – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów dzieła – pisze pracę w dowolnej formie na temat roli prozy epickiej w okresie pozytywizmu 	
<p>Fenomen <i>Lalki</i>. Czytamy esej Olgi</p>	<p>*1 (1F)</p>	<p>O. Tokarczuk, [<i>Tajemnica „Lalki”</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę tekstu – podaje podstawowe informacje o O. Tokarczuk 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie fragmentu wyjaśnia, na czym polega zjawisko identyfikacji z bohaterem 	<p>Jeśli uda się wygospodarować</p>

Tokarczuk [<i>Tajemnica „Lalki”</i>].			<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje prozę eseistyczną, odczytuje zawarte w niej sensy i przedstawia sposób prowadzenia wywodu – na podstawie tekstu wyjaśnia, w czym autorka upatruje fenomen <i>Lalki</i> – wyjaśnia tytuł fragmentu – pisze wypowiedź argumentacyjną na temat ponadczasowości <i>Lalki</i> Prusa; wykorzystuje tekst O. Tokarczuk, cytuje potrzebne fragmenty 	<p>literackim lub filmowym</p> <ul style="list-style-type: none"> – ustosunkowuje się do stwierdzenia, że powieści Prusa czas „nic nie zrobił”; zabiera głos w dyskusji, formułuje tezy i argumenty, ustosunkowuje się do wypowiedzi innych osób na ten temat – *wygłasza laudację powieści Prusa (lub przemówienie okolicznościowe na jej temat); stosuje retoryczne zasady kompozycyjne 	<p>dodatkową godzinę, warto sięgnąć po tekst O. Tokarczuk także z uczniami realizującymi język polski w zakresie podstawowym. Można to zrobić także w ramach godzin przeznaczonych na omówienie powieści (np. jako tekst czytany w domu i przywołany na lekcji).</p>
Dialogi z tradycją I. <i>Lalka</i> , czyli powieść o przemianach świata.	1	J. Kaczmarek, „ <i>Lalka</i> ” czyli polski pozytywizm	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu J. Kaczmarek – krótko prezentuje autora utworu – interpretuje utwór, dostrzegając w nim streszczenie fabuły <i>Lalki</i> – wskazuje dominantę kompozycyjną wiersza – *dostrzega w wierszu aluzje literackie i określa ich funkcje – wskazuje zastosowane w wierszu środki językowe i stylistyczne, określa ich funkcje – odczytuje zawartą w wierszu Kaczmarek ocenę powieści Prusa – *wypowiada się na temat muzycznej oprawy wiersza (i jego wersji wokalne) – wskazuje literackie i kompozycyjne cechy wiersza, które pozwalają go uznać za pieśń – wyjaśnia, w czym tkwi istota poezji śpiewanej 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje informacje o autorze pieśni – wykorzystuje kontekst twórczości Kaczmarek i sytuacji, w jakiej tworzył, do odczytania przekazu wiersza – dostrzega obecny w wierszu topos świata teatru; określa jego funkcję *i porównuje z funkcją tego toposu w powieści Prusa – *wskazuje i analizuje prozodyczne elementy wiersza (rytm, intonację, akcenty itp.) i określa ich funkcje – *rozważa, czy wiersz Kaczmarek można uznać za parafrazę lub trawestację powieści Prusa – *ocenia muzyczną oprawę wiersza, wyjaśnia, jak muzyka (wersja śpiewana) wpływa na przekaz utworu 	<p>Na lekcji należy zaprezentować nagranie utworu J. Kaczmarek.</p>
Dialogi z tradycją II. Sklep – czyli ponadczasowe centrum świata.	1	J. Dehnel, <i>Mięso wędliny ubiory tkaniny</i> (fragm.)	<ul style="list-style-type: none"> – określa, co jest tematem czytanego fragmentu prozy J. Dehnela – podaje podstawowe informacje o autorze – rozpoznaje elementy świata przedstawionego, wnioskuje o czasie i przestrzeni wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany fragment, wykorzystując kontekst historyczny, kulturowy i *historycznoliteracki – wskazuje w opisie środki językowe (np. charakterystyczne słownictwo, nazwy 	<p>Przed lekcją uczniowie mogą poszukać informacji o twórczości Dehnela, ewentualnie</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje cechy powieści realistycznej – *identyfikuje fragment powieści współczesnej – rozpoznaje w opisie środki stylistyczne (np. epitety) i określa ich funkcje – porównuje opis sklepu w powieści Dehnela z opisem sklepu Mincla w powieści Prusa; *dostrzega podobieństwa techniki literackiej (rola detalu) 	<p>pochodzące z czasów PRL-u, słownictwo nacechowane stylistycznie i wartościujące) i określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w czytanim fragmencie sposoby przywoływania przeszłości 	przeczytać wybrane fragmenty jego utworów.
<p>*Psychologia według Flauberta. Problematyka utworu. Mikrokosmos francuskiej prowincji połowy XIX wieku. Kreacje bohaterów. Pani Bovary to ja... Narracja – „strumień rzeczy”.</p>	*6	<p>*G. Flaubert, <i>Pani Bovary</i></p> <p>A. Drotkiewicz, <i>Emma Bovary tańczy na wielu parkietach</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *streszcza, relacjonuje powieść Flauberta – *podaje podstawowe informacje o autorze – *określa tematykę i problematykę utworu wskazuje jej związek z programem artystycznym epoki (realizm i naturalizm) – *określa sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego (czas i przestrzeń powieściowa, bohaterowie, fabuła i wątki) – *rekonstruuje obraz francuskiej prowincji połowy XIX wieku przedstawiony w utworze – *przedstawia historię Emmy Bovary – *charakteryzuje tytułową bohaterkę i inne postacie powieściowe – *wyjaśnia pojęcie miłości bowarystowskiej – *odnajduje w powieści opinie i oceny Flauberta odnoszące się do współczesnego mu społeczeństwa – *przedstawia kompozycję powieści – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne (ustne i pisemne) na temat problematyki utworu; zabiera głos w dyskusji, formułuje tezy i argumenty, ustosunkowuje się do wypowiedzi innych osób – *dostrzega w utworze tragizm i ironię; określa ich funkcje – *analizuje tekst naukowy, wykorzystuje zawarte w nim informacje do głębszego odczytania powieści Flauberta – *w czytanim fragmencie tekstu naukowego wskazuje tezy i sposób prowadzenia wywodu 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia Flauberta jako wybitnego pisarza, mistrza realistów i naturalistów – *podaje informacje o okolicznościach powstania utworu – *wykorzystuje konteksty potrzebne do interpretacji powieści (np. historyczny, społeczny, kulturowy, historycznoliteracki) – *analizuje motywację psychologiczną i społeczną Emmy Bovary i innych postaci powieściowych; tworzy ich portrety psychologiczne – *przedstawia wzorce kulturowe mieszczaństwa ukazanego w powieści i sposób oceniania ich przez autora – *rozpoznaje technikę strumienia rzeczy zastosowaną w powieści przez Flauberta; wskazuje właściwe fragmenty, analizuje środki stylistyczne i językowe – *analizuje rolę przedmiotów w kreowaniu postaci – *wyjaśnia zdanie Flauberta „<i>Pani Bovary to ja</i>” – *porównuje różne propozycje odczytania utworu Flauberta (powieść o społeczeństwie i o jednostce, o miłości, o rozczarowaniu, o miłośności egzystencji itp.) – *redaguje wypowiedź argumentacyjną będącą rozwinięciem tez zawartych w tekście naukowym (historycznoliterackim) 	
O czym oraz w jaki sposób informują	1 + 1F + *1	A. Passent, <i>Baba w futrze</i>	– rozpoznaje styl dziennikarsko-publicystyczny; rozróżnia jego typy (styl dziennikarski i styl	– charakteryzuje styl dziennikarski (styl informacji prasowej) i styl publicystyczny; w czytanych	Dodatkowa godzina przeznaczona na

<p>nas prasa, radio i telewizja? Styl dziennikarsko-publicystyczny. Typowe gatunki publicystyczne: esej, reportaż, felieton. Bańka informacyjna. Szablon językowy.</p>			<p>publicystyczny)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje tekstów, w których występuje styl dziennikarsko-publicystyczny – podaje najważniejsze cechy stylu dziennikarsko-publicystycznego – odróżnia styl dziennikarski (informacji prasowej) od stylu publicystycznego (np. tekstów komentujących); określa funkcje każdego z nich – w tekstach informacji prasowych i artykułów wskazuje funkcje językowe: informacyjną, impresywną i poetycką – w tekstach prasowych (informacyjnych) wskazuje środki językowe służące skrótowości przekazu – rozpoznaje akronimy (skrótowce) – w tekstach medialnych wskazuje elementy potoczności języka – wyjaśnia, czym jest szablon językowy; *dostrzega szablony językowe w czytanych tekstach i ocenia je – podaje przykłady współczesnych wyrazów i konstrukcji modnych – wyjaśnia, jakimi gatunkami są reportaż, felieton, list – wyjaśnia, czym są: nagłówek, lid, śródtytuł – pisze felieton lub reportaż na temat życia szkoły lub innych bliskich mu problemów – *pisze artykuł, w którym porusza problemy społeczne i obyczajowe 	<p>tekstach wskazuje cechy językowe i stylistyczne każdego z nich</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są akronimy i jak się je tworzy; rozróżnia rodzaje akronimów – w tekście publicystycznym wskazuje zabiegi językowe nadające mu indywidualność – analizuje (w czytanych tekstach) stylistyczne sposoby angażowania uwagi czytelnika – wskazuje stylistyczne wykładniki humoru, satyry, ironii, sarkazmu (odróżnia te pojęcia) – analizuje przyczyny i cele tendencji do potoczności we współczesnym języku mediów – rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnych tekstach medialnych – charakteryzuje gatunki publicystyczne: felieton, reportaż, list – rozpoznaje i charakteryzuje strukturę tekstów dziennikarskich – dokonuje redakcyjnego opracowania tekstu przeznaczonego do publikacji – na podstawie podręcznika (*i samodzielnie znalezionych materiałów) omawia rolę publicystyki w okresie pozytywizmu – *wyjaśnia, czym są bańki informacyjne; ocenia jak to zjawisko wpływa na postrzeganie świata 	<p>napisanie tekstu publicystycznego (np. reportażu lub *eseju z życia szkoły).</p>
<p>Praca klasowa obejmująca poznane utwory pozytywistyczne</p>	<p>2 + 1</p>	<p>wpracowanie, poprawa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest estetyka wypowiedzi – dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych – dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, poprawia je – określa podstawowe typy błędów językowych – wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) – wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny błędów językowych (w tekście własnym i cudzym) – interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy – wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus 	

3. Jaka historia?

<p>Pozytywiści i historia.</p> <p>Szkoły historyczne a literatura. Sienkiewicz i Kraszewski.</p> <p>Poprzednicy: A. Dumas.</p>	<p>1 + 1F</p>	<p>H. Sienkiewicz, <i>Quo vadis, Krzyżacy</i> (przypomnienie wiadomości ze szkoły podstawowej).</p> <p>Inne powieści historyczne poznane w szkole podstawowej, np. A. Dumas, <i>Trzej muszkietierowie</i>.</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY H. Siemiradzki, <i>Pochodnie Nerona</i>;</p> <p>malarstwo historyczne: J. Matejki, J. Kossaka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady powstałych w okresie pozytywizmu utworów literackich i dzieł malarskich o tematyce historycznej; wymienia ich twórców – określa, jaki był stosunek pisarzy pozytywistów do historii – prezentuje sylwetkę Józefa Ignacego Kraszewskiego jako pisarza historycznego; podaje informacje o jego utworach, sposób traktowania historii, stosunek do źródeł historycznych – przedstawia tematykę i problematykę poznanych w szkole podstawowej utworów historycznych Henryka Sienkiewicza (<i>Krzyżaków</i> i <i>Quo vadis</i>) – streszcza ww. utwory i ich wątki, wymienia i charakteryzuje bohaterów – określa czas i miejsca wydarzeń każdej z powieści – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów) w <i>Krzyżakach</i> i <i>Quo vadis</i> – wyjaśnia, jak w <i>Krzyżakach</i> i <i>Quo vadis</i> Sienkiewicz traktuje historię – przedstawia propozycję interpretacji <i>Quo vadis</i>, wskazując argumenty w treści utworu; interpretuje jego treści symboliczne – rozpoznaje i nazywa wartości uniwersalne i narodowe obecne w powieściach Sienkiewicza 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia szkoły historyczne: warszawską i krakowską; krótko charakteryzuje założenia każdej z nich, wskazuje przedstawicieli, czasopisma itp. – *szerzej opisuje poglądy każdego z ugrupowań na przeszłość Rzeczypospolitej i przyczyny jej upadku – wyjaśnia, kim byli stańczycy i na czym polegał ich konserwatyzm; *objaśnia nazwę ugrupowania – interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów) w <i>Krzyżakach</i> i <i>Quo vadis</i> – przedstawia A. Dumasa jako XIX-wiecznego pisarza historycznego; *omawia jego powieści – wskazuje gawędę szlachecką jako poprzedniczkę XIX-wiecznej prozy historycznej; *identyfikuje Henryka Rzewuskiego i jego <i>Pamiętki Soplicy</i> – *podaje informacje o utworach historycznych B. Prusa, przedstawia <i>Faraona</i> (podstawowe informacje) – *wie, czym się różniły koncepcje powieści historycznej (i spojrzenia na historię) Prusa i Sienkiewicza 	<p>Dodatkowa godzina na dokładniejsze przypomnienie i omówienie utworów poznanych w szkole podstawowej. Część zagadnień związanych z powieścią <i>Quo vadis</i> można omówić na późniejszej lekcji poświęconej wątkom antycznym w twórczości pozytywistów.</p>
<p>Ku pokrzepieniu serc... Historia ukazana w <i>Potopie</i> H. Sienkiewicza.</p> <p>Sposoby kreowania świata przedstawionego. Bohaterowie i bohaterki.</p> <p>Powieść „płaszczka i szpady”, epos, western, baśń czy fantasy?</p>	<p>6 + *3 + *1F</p>	<p>H. Sienkiewicz, <i>Potop</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo historyczne J. Matejki</p> <p>R. Koziołek, [<i>Wybory Sienkiewicza</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwór, opowiada wątki, fragmenty, wymienia bohaterów – przedstawia tematykę i problematykę powieści – określa czas i miejsce wydarzeń – wskazuje w utworze cechy powieści historycznej – *wyjaśnia, na czym polega specyfika Sienkiewiczowskiej powieści historycznej – rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (akcja i fabuła, wątki, bohaterowie...) – charakteryzuje postacie (historyczne i fikcyjne) oraz kryteria ich oceny – porównuje powieściowe wizerunki magnaterii i średniej szlachty – wskazuje sposoby heroizacji i sakralizacji wybranych bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> – w interpretacji utworu wykorzystuje potrzebne konteksty (m.in. historyczny, historycznoliteracki, kulturowy) – odnajduje w powieści Sienkiewicza elementy różnych gatunków: powieści płaszcza i szpady, eposu, westernu, a nawet baśni – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat wzorców patriotyzmu obecnych w <i>Trylogii</i>; ocenia ich aktualność – *wskazuje źródła nieufności krytyków współczesnych Sienkiewiczowi do jego powieści historycznych (wykorzystuje kontekst poglądów różnych szkół historycznych) – wskazuje źródła niestabnącej i ponadczasowej popularności powieści Sienkiewiczowskiej wśród 	

<p>O różnorodności gatunkowej utworu.</p> <p>Wojna jako świętość? Sceny batalistyczne.</p> <p>Sugestywność obrazowania.</p> <p>Język i styl utworu. Archaizacja.</p> <p>Trylogia na ekranie.</p>		<p>film – wybrana część <i>Trylogii</i> w reż. J. Hoffmana</p>	<ul style="list-style-type: none"> – w kreacjach bohaterów wskazuje nawiązania do etosu rycerskiego – streszcza losy Kmicica, odnajdując w nim kontynuację wzorca bohatera romantycznego (J. Soplicy) – *przedstawia schemat kreacji wybranych typów postaci (np. zdrajców) – wyjaśnia tytułową metaforę potopu, odwołując się do odpowiednich fragmentów powieści – charakteryzuje Sienkiewiczowski sposób mówienia o wojnie (na podstawie samodzielnie znalezionych fragmentów) – analizuje i interpretuje fragmenty utworu, wskazuje środki wyrazu artystycznego i określa ich funkcje – zabiera głos w dyskusji na temat sposobu ukazania (i deformowania) historii; uzasadnia własne sądy i opinie – rozpoznaje obecne w utworze wartości uniwersalne i narodowe – w interpretacjach wykorzystuje literaturę naukową związaną z powieścią – analizuje język i styl utworu, zwracając uwagę na ich zróżnicowanie – wskazuje stylizację biblijną i określa jej funkcję – określa rolę tematu historycznego w malarstwie 2 połowy XIX wieku; *interpretuje wybrane dzieła malarskie – wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa – wyjaśnia terminy: archaizacja, archaizm – rozróżnia archaizmy leksykalne i rzeczowe – rozpoznaje archaizację w konkretnych tekście (np. we fragmencie <i>Potopu</i>); wskazuje służące jej środki językowe – określa funkcje archaizacji zastosowanej w <i>Potopie</i> – *wskazuje specyfikę Sienkiewiczowskiej archaizacji języka (gromadzi i porównuje różne rodzaje archaizmów) – pisze recenzję filmu zrealizowanego na podstawie wybranej części <i>Trylogii</i> – redaguje wypowiedzi argumentacyjne w różnych formach na temat utworu; formułuje tezy i popiera je argumentami 	<p>czytelników</p> <ul style="list-style-type: none"> – *określa, do jakich tradycji literackiej i kulturowej nawiązuje Sienkiewicz w <i>Potopie</i> – *rozpoznaje archetypy, na których opierają się kreacje Sienkiewiczowskich bohaterów i bohaterek – dostrzega w <i>Potopie</i> inspiracje <i>Pamiętnikami</i> Paska – rekonstruuje schemat kompozycyjny, na którym Sienkiewicz opiera swe powieści – analizuje sceny batalistyczne, wskazując środki służące idealizacji, sakralizacji i mitologizacji – redaguje wprowadzenie do dyskusji na temat <i>Potopu</i> jako książki ukazującej polski charakter narodowy – wyjaśnia, na czym polegała Sienkiewiczowska mityzacja wydarzeń i postaci historycznych – porównuje Potop z innymi powieściami historycznymi Sienkiewicza oraz *innych autorów (XIX wieku i późniejszymi) – *przygotowuje krótki referat o życiu i twórczości Sienkiewicza, kładąc nacisk na wybrany aspekt sylwetki pisarza (np. miłości jego życia, podróże, zainteresowania antykiem itp.) i wygłasza go w interesujący sposób – określa wizję przeszłości wybranych przedstawicieli malarstwa historycznego II połowy XIX w. (na przykładach konkretnych obrazów) – rozróżnia archaizmy: fonetyczne, fleksyjne, słowotwórcze itp. – wymienia formy językowe, które mogą pełnić funkcję archaizującą (nie będąc faktycznymi archaizmami) – analizuje środki filmowe, za pomocą których reżyser przeniósł na ekran postacie i idee Sienkiewiczowskie – ocenia ogólny efekt ekranizacji (zaspokojenie oczekiwań czytelników) 	
<p>W obronie powieści historycznej</p>	<p>1</p>	<p>H. Sienkiewicz, O powieści historycznej (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie powieści i wypowiedzi autora rekonstruuje Sienkiewiczowską koncepcję powieści historycznej – *wyjaśnia, jak autor pojmuje realizm powieści historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego, zdaniem Sienkiewicza, obiektywizm pisarza historycznego jest iluzją – zabiera głos w dyskusji na temat powieści 	

i indywidualizmu autora.			<ul style="list-style-type: none"> – w czytany fragment wskazuje tezy i argumentację – rozpoznaje specyfikę XIX-wiecznego tekstu publicystycznego – rozpoznaje specyfikę tekstu polemicznego; wskazuje kontrargumenty, którymi Sienkiewicz odpiera zarzuty krytyków – tworzy ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat artykułu i poruszanej w nim problematyki 	<p>historycznej, formułuje tezy i argumenty, przedstawia swoje sądy i opinie</p> <ul style="list-style-type: none"> – *włącza się do XIX-wiecznej dyskusji na temat powieści historycznej; uwzględnia konteksty historyczne (sytuację Polski i Polaków) – ustosunkowuje się do Sienkiewiczowskiej idei „krzepienia serc” 	
Geniusz łatwej urody. O co Gombrowicz oskarża Sienkiewicza?	1	W. Gombrowicz, Sienkiewicz (fragm.)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, co miał na myśli Gombrowicz, nazywając Sienkiewicza „geniuszem łatwej urody”, który uprawia „igraszki wartościami” – wyjaśnia, o co właściwie Gombrowicz oskarża Sienkiewicza; dostrzega przewrotność sposobu prowadzenia wywodu – wskazuje w tekście Gombrowicza argumenty, ocenia je – ustosunkowuje się do tez pisarza na temat twórczości Sienkiewicza (popiera je lub polemizuje z nimi) – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat twórczości Sienkiewicza, formułuje tezy i popiera je argumentami, odwołując się do konkretnych utworów 	<ul style="list-style-type: none"> – ustosunkowuje się do opinii Gombrowicza – przychyła się do niej lub ją odrzuca, uzasadniając swoje stanowisko – redaguje i wygłasza przemówienie „Obrona Sienkiewicza” będące polemiką z tezami Gombrowicza – w różnych źródłach znajduje informacje o wpływie twórczości Sienkiewicza na polskie społeczeństwo i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach – wskazuje w tekście właściwości języka i stylu Gombrowicza 	
Paraboliczny charakter noweli Z legend dawnego Egiptu B. Prusa. Arcydzieło nowelistycznej zwięzłości.	1 + 1F	Bolesław Prus Z legend dawnego Egiptu	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę utworu – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (czas i miejsce wydarzeń, akcja, narracja) – charakteryzuje bohatera i przedstawia jego motywację – omawia budowę utworu, wskazuje cechy gatunkowe noweli – wskazuje w utworze środki kompozycyjne i inne środki artystyczne; określa ich funkcje – dostrzega paraboliczny charakter utworu, odczytuje treści symboliczne – nazywa obecne w utworze wartości uniwersalne – syntezuje wiedzę o noweli jako gatunku literackim; przedstawia jej rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwór w kontekście historycznym, egzystencjalnym, historycznoliterackim – wyjaśnia, w czym tkwi arcyzm utworu (arcydzieło nowelistycznej zwięzłości) – w dłuższej wypowiedzi argumentacyjnej wykazuje uniwersalny charakter noweli – porównuje utwór z innymi nowelami B. Prusa (i innymi nowelami XIX-wiecznymi) – wskazuje w tekście sentencje – *określa indywidualne cechy stylu Bolesława Prusa 	Dodatkowa godzina – na syntezę wiadomości o rozwoju noweli jako gatunku (lub – roli noweli w literaturze pozytywistycznej).
Wątki antyczne w twórczości polskich pozytywistów.	1 + *1	H. Sienkiewicz, Quo vadis (przypomnienie wiadomości ze szkoły podstawowej). B. Prus, Z legend dawnego Egiptu	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę poznanych w szkole podstawowej i znanych z samodzielnej lektury utworów historycznych Henryka Sienkiewicza (<i>Quo vadis</i>) B. Prusa (<i>Faraon</i>) – streszcza utwory i ich wątki, wymienia i charakteryzuje bohaterów – określa czas i miejsca wydarzeń powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje i wartościuje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów) – przedstawia propozycję interpretacji <i>Quo vadis</i>, wskazując argumenty w treści utworu – interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworów – *porównuje sposób traktowania historii jako 	

		<p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>H. Siemiradzki, <i>Pochodnie Nerona</i></p> <p>malarstwo historyczne J. Matejki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, motywów) – interpretuje <i>Quo vadis</i> wyjaśnia, jak Sienkiewicz traktuje historię w tym utworze – wyjaśnia tytuł i genezę powieści <i>Quo vadis</i> – przedstawia uogólnioną koncepcję odczytania <i>Quo vadis</i> jako dzieła o triumfie chrześcijaństwa i upadku starożytnego Rzymu – odczytuje obrazy H. Siemiradzkiego o tematyce antycznej, zestawia je z właściwymi scenami z powieści Sienkiewicza, *porównuje przekaz każdego z dzieł – *wie, jaką rolę odegrało malarstwo Siemiradzkiego w powstaniu <i>Quo vadis</i> – tworzy wypowiedzi argumentacyjne w różnych formach – poszukuje informacji na temat XIX-wiecznych powieści historycznych w różnych źródłach (w tym – internetowych) – realizuje projekt edukacyjny na temat antyku jako tematu literatury i sztuki (malarstwa, opery) w XIX wieku 	<p>tematu powieści – przez Sienkiewicza i Prusa</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały, w tym teksty naukowe na temat XIX-wiecznych powieści historycznych – porządkuje znalezione informacje, tworzy bazy danych 	
<p>Skąd tyle słów w polszczyźnie? Wyrazy obce</p>	1		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są zapożyczenia – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekstach współczesnych – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekście <i>Potopu</i>; przedstawia jego specyfikę – określa rodzaje zapożyczeń (ze względu na pochodzenie i formę językową) – wykorzystuje słowniki (np. wyrazów obcych) do określania znaczeń i pochodzenia zapożyczeń – podaje przykłady zapożyczeń z różnych języków – ocenia zjawisko funkcjonowania słownictwa obcego w polszczyźnie dawniej i współcześnie; uzasadnia swoje sądy i opinie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zapożyczenia (słownictwo obce) w tekstach różnych epok – określa charakter zapożyczeń w języku <i>Potopu</i>; wyjaśnia cel ich wprowadzenia przez autora – porównuje zapożyczenia w języku <i>Potopu</i> z ich funkcjonowaniem w języku XVII-wiecznej szlachty sarmackiej – wskazuje trudności z identyfikacją zapożyczeń i wyrazów obcych w polszczyźnie – *na przykładach przedstawia sposoby przyswajania obcego słownictwa przez polszczyznę 	
<p>Historia kultury polskiej w zapożyczenia wpisana...</p>	*1		<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rodzaje zapożyczeń (pod względem pochodzenia z różnych języków) – wskazuje w tekstach latynizmy, anglicyzmy, galicyzmy, germanizmy, rusycyzmy – podaje przykłady latynizmów, anglicyzmów, galicyzmów, germanizmów, rusycyzmów – na przykładzie zapożyczeń z różnych epok wykazuje, że język jest odbiciem rzeczywistości (kultury, realiów historycznych itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: latynizm, anglicyzm, galicyzm, germanizm, rusycyzm, hungaryzm, ukrajinizm; podaje przykłady – wskazuje, w jakich epokach przenikały do polszczyzny poszczególne rodzaje zapożyczeń i w jakich obszarach słownictwa – wyjaśnia, jaki wpływ miały na polszczyznę języki obce w poszczególnych epokach i przedstawia ich przyczyny 	

4. Eliza Orzeszkowa i przyipywy pamieci.					
<p>Nad Niemnem – przewartościowani a i powroty. Problematyka utworu.</p> <p>Powieść panoramiczna.</p> <p>Bohaterowie i ich przestrzeń.</p> <p>Te miejsca istnieją... Mit Kresów.</p> <p>Dialog pokoleń.</p>	<p>6 + 1F + *4</p>	<p>E. Orzeszkowa, <i>Nad Niemnem</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>E. Ihnatowicz, [Przedmioty w „<i>Nad Niemnem</i>”]</p> <p>Film <i>Nad Niemnem</i> w reż. Z. Kuźmińskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością tematyki utworu, przedstawia jego problematykę – rozpoznaje realistyczną konwencję utworu – przedstawia sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego (akcja i fabuła, czas i miejsce wydarzeń, postacie, narracja) – omawia i interpretuje utwór, posługując się wskazówkami zawartymi w podręczniku *i literaturze naukowej – określa rolę przestrzeni nadniemeńskiej i związku bohaterów z przestrzenią – *określa, na czym polega arkadyjskość przestrzeni nadniemeńskiej – określa kryteria oceny postaci – porównuje opisy dworu i zaścianka oraz ich mieszkańców – relacjonuje obecny w utworze dialog pokoleń; wskazuje źródła konfliktu i argumenty każdej ze stron; *wykorzystuje potrzebne konteksty (np. historyczny, społeczny) – analizuje język i styl narratora, porównuje sposób mówienia o różnych postaciach – wskazuje i komentuje sposób mówienia o powstaniu styczniowym (język ezopowy) – dostrzega i interpretuje treści symboliczne i alegoryczne (np. w opisach mogił, historii Jana i Cecylii) – *komentuje <i>Nad Niemnem</i> jako dzieło dojrzałego realizmu – wyjaśnia, na czym polega panoramiczność i opisowość powieści – interpretuje utwór jako powrót do wspólnej przeszłości i wspólnej pamięci – w celu odbudowania wartości konsolidujących naród – wskazuje w utworze obecność idei romantycznych i pozytywistycznych (etos walki i pracy) – dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów (np. opisu mogiły powstańczej), zwracając uwagę na obecną w nim sakralizację – wskazuje w analizowanym opisie środki stylistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i interpretuje wybrane wątki i motywy utworu – przedstawia i interpretuje budowę i kompozycję powieści; *analizuje sposoby wprowadzania wątków wykraczających poza akcję – wykorzystuje do interpretacji utworu kontekst biograficzny, egzystencjalny, historycznoliteracki – odczytuje utwór jako pytanie o przeszłość narodową i o formułę patriotyzmu – *interpretuje utwór jako mityczną opowieść o początku – przedstawia obecny w <i>Nad Niemnem</i> romantyczny mit Kresów – wykorzystuje komentarz naukowy do interpretacji opisów dworu i zaścianka – dokonuje syntezy: obraz kultury szlacheckiej w powieści na tle innych utworów (np. <i>Pana Tadeusza</i>, <i>Trylogii</i>) – *korzystając z podręcznika, zdobywa wiadomości o miejscach ukazanych w powieści, losach rodziny Bohatyrowiczów itp.; prezentuje je w klasie w interesujący sposób, uwzględniając konteksty historyczne i wiadomości o losach Polaków na Kresach Wschodnich – *opisuje ukazaną w <i>Panu Tadeuszu</i> i w <i>Nad Niemnem</i> przestrzeń nadniemeńską jako arkadię – w sposób pogłębiony charakteryzuje postacie ukazane w powieści; przedstawia ich motywację, – *analizuje literackie sposoby przedstawiania i charakteryzowania postaci, miejsc, przedmiotów – wskazuje środki stylistyczne służące sakralizacji i heroizacji – porównuje role dwóch mogił w powieści – *na przykładach wybranych fragmentów przedstawia i analizuje technikę powieściową utworu – wygłasza w klasie dłuższą wypowiedź 	<p>Dodatkowa godzina – na przedstawienie efektów samodzielnej pracy uczniów, prezentację znalezionych materiałów poszerzających konteksty, analizę fragmentów filmu Z. Kuźmińskiego itp.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> i językowe, określa ich funkcje – *analizuje porównawczo opis otwierający powieść i Inwokację z <i>Pana Tadeusza</i> – rozpoznaje i nazywa obecne w utworze wartości narodowe i uniwersalne – formułuje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu – zabiera głos w dyskusji, formułuje tezy i argumenty – pisze wypracowanie na temat problematyki powieści i jej kontekstów – komentuje i analizuje sceny (lub całość) z filmu <i>Nad Niemnem</i> w reż. Z. Kuźmińskiego; wskazuje środki filmowe i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> argumentacyjną (na temat <i>Nad Niemnem</i>), zbudowaną zgodnie z zasadami retoryki; wzbogaca swoją wypowiedź środkami pozajęzykowymi – tworzy plan kompozycyjny wypowiedzi własnych – *wiadomości z podręcznika uzupełnia samodzielnie znalezionymi informacjami w różnych źródłach; korzysta z zasobów multimedialnych 	
W hołdzie bohaterom.	2 + 1F	<p>E. Orzeszkowa, <i>Gloria victis (rok 1863)</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>A. Grottger, <i>Na pobojuwisku</i></p> <p>G. Borkowska, [<i>Dlaczego Orzeszkowa wraca znów w „Gloria victis” do wydarzeń r. 1863?</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza nowelę – charakteryzuje troje pierwszoplanowych bohaterów, wskazując źródła ich tragizmu – wyjaśnia, na czym polega idealizacja i heroizacja postaci R. Traugutta – interpretuje tytuł noweli – wskazuje symboliczny charakter mogiły bezimiennych powstańców – charakteryzuje sposób prowadzenia narracji i określa jego funkcję – rozpoznaje zabieg personifikacji (narracja) i określa jej funkcję – przedstawia paraboliczny charakter noweli, wykazuje uniwersalność jej przekazu – opisuje obraz Grottgera, rozpoznając i *objaśniając jego symboliczność – *porównuje sposób ukazania powstania styczniowego ukazany w noweli i na obrazie Grottgera – wykorzystuje w interpretacji noweli test naukowy; znajduje i przetwarza potrzebne informacje 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia genezę noweli – wskazuje w noweli elementy historyczne i autobiograficzne – *rozpoznaje w utworze konwencję baśniową (w tym – baśniowość sposobu prowadzenia narracji) – określa funkcję baśniowej stylizacji języka narracji utworu – porównuje sposób przedstawienia powstania styczniowego w noweli i w <i>Nad Niemnem</i> – zestawia sposób przedstawienia klęski powstańców w utworach Orzeszkowej i na obrazie Grottgera – *charakteryzuje indywidualny styl utworu, rozpoznając w nim cechy prozy poetyckiej – *wskazuje i analizuje prozodyczne elementy stylu (akcenty, intonacja) 	
Zwierciadło przechadzające się po gościńcu... Język	2 + *1 + *1F	Fragmenty utworów pozytywistycznych, np. <i>Lalki, Nad Niemnem</i> ; wiersze M. Konopnickiej,	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje pod względem językowym fragmenty utworów pozytywistycznych; uwzględnia słownictwo i słowotwórstwo, fleksję, składnię i frazeologię – rozpoznaje różne rodzaje zdań (pojedyncze, złożone, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób realistyczny i naturalistyczny charakter utworów literackich wpłynął na ich styl – przedstawia założenia języka artystycznego doby 	Dodatkowa godzina – na analizę języka i stylu

pozytywizmu.		np. <i>Wolny najmita</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wielokrotnie złożone) i określa ich funkcje w tekstach – rozpoznaje argumentacyjny charakter konstrukcji składniowych – wymienia najważniejsze cechy językowe i stylistyczne utworów pozytywistycznych (np. elementy języka mówionego w dialogach, indywidualizacja języka, zapożyczenia) – *wskazuje, jak dążenie do naśladowania rzeczywistości przekłada się na słownictwo i składnię – wskazuje: monologi, dialogi, mowę pozornie zależną, narrację trzecioosobową, bezpośrednie komentarze odautorskie; określa ich funkcje w utworach – dostrzega w tekstach utworów pozytywistycznych środki stylistyczne (np. różne rodzaje metafor), określa ich funkcje – na konkretnych przykładach (utworów Prusa, Orzeszkowej i Sienkiewicza) wskazuje językowe sposoby charakteryzowania bohaterów (np. zróżnicowane rodzaje zdań, specyficzne słownictwo, zapożyczenia, indywidualizmy językowe) – rozpoznaje archaizację (np. w powieściach historycznych) i określa jej funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> pozytywizmu (utwór – literackim odbiciem świata, utylityzm literatury) – dostrzega w utworach pozytywistycznych kontrasty stylistyczne, objaśnia je, cytując odpowiednie fragmenty – w czytanych utworach wskazuje różnice między cechami stylu narratora i postaci literackich – *identyfikuje różne techniki opisu stosowane przez najważniejszych autorów pozytywistycznych: Prusa, Orzeszkową, Sienkiewicza (np. opis statyczny i dynamiczny; zmysłowość opisu, zróżnicowanie składniowe zdań) – wyjaśnia, jakie są przyczyny licznych zapożyczeń w utworach pozytywistycznych – *porównuje emocjonalny styl utworów romantycznych z rzeczowością i obiektywizmem stylu utworów pozytywistycznych – przedstawia sytuację języka polskiego w 2 połowie XIX wieku; określa, jaki był wpływ języków zaborców na polszczyznę 	fragmentów dzieł (jeśli np. zabrakło na nie czasu przy omawianiu poszczególnych utworów).
--------------	--	--------------------------	---	--	---

5. Pytania o wartości. Dostojewski.

<p>Zbrodnia i kara Dostojewskiego – powieść o grzechu, cierpieniu i odkupieniu. Prawda o naturze człowieka.</p> <p>Studium zbrodni.</p> <p>Raskolnikow, Marmieładow, Sonia i inni. Portrety psychologiczne</p>	6 + *3 + *1F	<p>F. Dostojewski, <i>Zbrodnia i kara</i></p> <p>L. Szestow, <i>Wybory Raskolnikowa</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>I. Repin, <i>Nie oczekiwali;</i></p> <p>A. Gierymski, <i>Anioł Pański;</i></p> <p>A. Chmielowski, <i>Opuszczona plebania;</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością tematyki utworu, przedstawia jego problematykę – streszcza akcję i poszczególne wątki – rozpoznaje realistyczną konwencję utworu – przedstawia sposoby kreowania w utworze świata przedstawionego (akcja i fabuła, czas i miejsce wydarzeń, postacie, narracja) – *wskazuje dialogiczność jako podstawową zasadę konstrukcyjną utworu – charakteryzuje Raskolnikowa i rekonstruuje motywację jego czynów – analizuje monologi wewnętrzne głównego bohatera; określa ich funkcję – przedstawia pozostałe postacie powieści, charakteryzuje je i interpretuje ich decyzje (Marmieładow, Sonia, 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie podręcznika (*i samodzielnie znalezionych materiałów) przedstawia informacje o F. Dostojewskim, jego życiu, poglądach, twórczości – przedstawia genezę <i>Zbrodni i kary</i> – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty: historyczny (rodzący się socjalizm), filozoficzny (nihilizm), społeczny, biograficzny (sytuacja osobista Dostojewskiego) – zestawia teorię Raskolnikowa z filozofią Nietzschego, wyciąga wnioski – analizuje i interpretuje sny Raskolnikowa – odczytuje rolę Soni (w życiu Raskolnikowa i innych postaci) w kontekście religijnym – relacjonuje grę, jaką prowadzą Raskolnikow 	Zjawisko polifoniczności dobrze byłoby pokazać w utworze muzycznym (np. na przykładzie sonaty).
---	-----------------	--	--	--	---

<p>bohaterów i sposoby ich kreowania.</p> <p>Miasto występku i zbrodni – ponury obraz Petersburga.</p> <p>Sposoby prowadzenia narracji.</p> <p>Powieść polifoniczna.</p>		<p><i>Fiodor Dostojewski, portret pędzla W. Pierowa</i></p> <p>film P. Dumala <i>Zbrodnia i kara</i></p>	<p>Swidrygajłow, Donia, Razumichin...)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wypowiada własne opinie na temat bohaterów – interpretuje <i>Zbrodnię i karę</i> jako powieść psychologiczną – analizuje obraz inteligencji rosyjskiej ukazany w powieści – przedstawia „problemy przeklęte”, które Dostojewski ukazał w swym utworze, odnosi je do postaci, sytuacji, wątków i motywów; przytacza właściwe fragmenty – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty: społeczny, biograficzny (sytuacja Dostojewskiego), biblijny – odczytuje powieść jako utwór o grzechu (zbrodni), karze i odkupieniu – omawia i interpretuje utwór, posługując się wskazówkami zawartymi w podręczniku *i literaturze naukowej – czyta ze zrozumieniem fragment literatury naukowej, znajduje i wykorzystuje informacje potrzebne do pogłębienia interpretacji powieści Dostojewskiego – charakteryzuje miasto (Petersburg) przedstawione w powieści, wskazując związane z nim zagrożenia – *w obrazie Petersburga odnajduje topos wielkiej wszetecznicy, współczesnej Sodomy – dostrzega w <i>Zbrodni i karze</i> cechy powieści detektywistycznej; *wskazuje jej miejsce na tle rodzącej się literatury detektywistycznej – wskazuje i ocenia środki filmowe, którymi P. Dumala przeniósł <i>Zbrodnię i karę</i> na ekran; uwzględni specyfikę filmu animowanego – formułuje ustne i pisemne wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu – pisze wypracowanie na temat problematyki powieści i jej kontekstów 	<p>i Porfiry</p> <ul style="list-style-type: none"> – rekonstruuje proces nawrócenia Raskolnikowa, podkreślając obecność pierwiastka mistycznego – wykorzystuje topos labiryntu do opisanego przestrzeni miasta, w której porusza się Raskolnikow – *wskazuje i interpretuje archetypiczny charakter postaci powieściowych – *na podstawie powieści i literatury naukowej wyjaśnia, jak Dostojewski postrzegał „ducha Rosji” – interpretuje <i>Zbrodnię i karę</i> jako powieść o konflikcie rozumu i natury oraz utwór o tajemnicach ludzkiej duszy – w pogłębiony sposób interpretuje obecne w utworze nawiązania biblijne – porównuje obraz Syberii w <i>Zbrodni i karze</i> z obrazem znanym z literatury romantycznej – *wyjaśnia termin powieść polifoniczna i odnosi go do <i>Zbrodni i kary</i> – *odnajduje w utworze motywy polskie; określa stosunek Dostojewskiego do Polski i Polaków – *zestawia przekaz powieści i wybranych dzieł malarskich, porównuje dzieła różnych sztuk, uwzględniając specyfikę ich tworzywa – zabiera głos w dyskusji na temat utworu, formułuje tezy i argumenty – pisze rozprawkę lub *esej, w których zawiera własne przemyślenia na temat utworu 	
<p>Miasto w literaturze i malarstwie pozytywizmu. Synteza.</p>	<p>1 + *1</p>	<p>B. Prus, wybrane nowele, <i>Lalka</i>;</p> <p>F. Dostojewski, <i>Zbrodnia i kara</i></p> <p>Malarstwo epoki oraz fotografie ukazujące miasta europejskie i ich sceny rodzajowe (Warszawę, Paryż,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, charakteryzuje i opisuje miasta ukazane w czytanych utworach – analizuje fragmenty utworów przedstawiające miasta: <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje konwencje literackie, w jakich są przedstawione • wskazuje środki stylistyczne i językowe i określa ich funkcje • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne • określa związek obrazu miast z problematyką 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje syntezy: obraz miasta w powieści XIX w. – interpretuje porównawczo obrazy miasta ukazane w różnych utworach literackich i dziełach malarskich – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty, w tym – kontekst macierzysty utworu, historyczny, społeczny, filozoficzny itp. – *w sposobach wykreowania obrazów miast dostrzega cechy prądów literackich 	<p>Temat jest okazją do zaprezentowania efektów projektu edukacyjnego realizowanego przez uczniów.</p>

		<p>Petersburg), np. L. de Laveaux, <i>Kawiarnia paryska w nocy</i>, <i>Plac Opery w Paryżu</i>; M. Gieryski, <i>Ulica Solec w Warszawie</i>; kadry z filmu P. Dumay <i>Zbrodnia i kara</i></p>	<p>utworu, w którym jest przedstawione</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje obrazy przedstawiające pejzaż kulturowy i sceny rodzajowe różnych miast; uwzględnia specyfikę ich tworzywa – porównuje obrazy miasta ukazane w różnych utworach i *dziełach malarskich – zestawia obrazy miast ukazanych w różnych epokach z światopoglądem epoki pozytywizmu, jej programem społecznym i estetycznym, zjawiskami społecznymi i kulturowymi – dostrzega kontynuacje i nawiązania (literackie i kulturowe) – poszukuje informacji w różnych źródłach, w tym – internetowych – porządkuje znalezione informacje w problemowe całości – przedstawia efekty swojej pracy w formie spójnej wypowiedzi argumentacyjnej, referatu, prezentacji; wykorzystuje środki pozajęzykowe, w tym – technologię komputerową i multimedia 	<p>i artystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje kontynuacje i nawiązania związane z przedstawionymi w literaturze pozytywistycznej obrazami miasta, w tym motywy mitologiczne i biblijne – tworzy bazy danych na temat obrazu miasta w literaturze drugiej połowy XIX wieku – sporządza bibliografię zagadnienia – wykorzystuje formę projektu w przedstawieniu efektów swojej pracy 	
<p>Synteza wiadomości o literaturze i sztuce pozytywizmu.</p>	<p>1 + *1 + *1F</p>	<p>Zagadnienia: Utylitaryzm w literaturze i sztuce. Optymistyczne i pesymistyczne oblicze polskiego pozytywizmu. Wiara w postęp i agnostycyzm. Realizm i naturalizm w literaturze i sztuce. Powieść dojrzałego realizmu. Problem zła. Powieść historyczna – wzorce, schematy fabularne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie znanych utworów przedstawia główne postawy, prądy filozoficzne i kierunki literatury pozytywistycznej – wskazuje ważne tematy i zadania literatury pozytywistycznej – syntetycznie przedstawia częste wątki i motywy literatury pozytywistycznej oraz kreacje bohaterów – na wybranych przykładach charakteryzuje główne gatunki pozytywistyczne: powieść, nowelę, powieść historyczną – *wyjaśnia, czym była powieść tendencyjna, – przedstawia cechy powieści dojrzałego realizmu; odnosi je do znanych utworów – określa rolę publicystyki w epoce – charakteryzuje program polskich pozytywistów i jego wpływ na literaturę i sztukę – na przykładach poznanych utworów przywołuje opozycje: swojskość i obcość, przestrzeń otwarta–zamknięta, ład–chaos – charakteryzuje przestrzenie kulturowe obecne w literaturze pozytywizmu: dwór i zaścianek, nadniemeńska arkadia, miasto, wieś – poszukuje informacji w różnych źródłach, w tym – 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia filozoficzne podstawy epoki – na przykładach wybranych dzieł sztuki omawia założenia XIX-wiecznego realizmu i naturalizmu – syntetycznie przedstawia sposoby kreowania świata przedstawionego w utworach realistycznych i pozytywistycznych, przywołuje właściwe przykłady – interpretuje porównawczo utwory literackie i dzieła malarskie podejmujące podobne tematy lub konwencje – charakteryzuje cechy języka i stylu utworów pozytywistycznych – rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl autorów pozytywistycznych (Orzeszkowej, Prusa, Konopnickiej, Sienkiewicza) oraz wybranych dzieł (np. <i>Potopu</i>, <i>Gloria victis</i>) – *wygłasza samodzielnie przygotowany referat, prezentując różne zagadnienia dotyczące literatury pozytywistycznej (wiadomości zdobyte w szkole uzupełnia samodzielnie znalezionymi w bibliotekach, internecie itp.) 	

			<ul style="list-style-type: none"> internetowych – porządkuje znalezione informacje w problemowe całości, sporządza bazy danych – przedstawia efekty swojej pracy w formie spójnych wypowiedzi argumentacyjnych (ustnych i pisemnych); wykorzystuje technologię multimedialną 		
Romantyzm i pozytywizm. Synteza materiału klasy II.	1 + *1F		<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia literaturę i sztukę romantyzmu i pozytywizmu, sytuując je w szerokim kontekście kulturowym – wskazuje twórców i ich dzieła (romantyzmu i pozytywizmu); *identyfikuje pokolenia literackie – przedstawia tematykę i problematykę utworów literackich powstałych w każdej z epok – streszcza, relacjonuje, opowiada utwory; określa sposoby kreowania ich świata przedstawionego – porównuje gatunki literackie preferowane w każdej z epok; wyjaśnia przyczyny – wskazuje najważniejsze konteksty (historyczne, filozoficzne, społeczne, kulturowe itp.) wpływające na obraz literatury i sztuki każdej epok 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje problematykę dominującą w literaturze i sztuce romantyzmu i pozytywizmu, wskazuje obszary zainteresowań każdej z epok – określa konwencje literackie dominujące w każdej z epok, odnosi je do konkretnych utworów – *rozpoznaje w utworach każdej z epok cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje – porównuje język i styl utworów romantycznych i pozytywistycznych 	
Praca klasowa obejmująca poznane utwory romantyczne i pozytywistyczne.	2 + 1	wypracowanie, poprawa	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest estetyka wypowiedzi – dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych – dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, poprawia je – określa podstawowe typy błędów językowych – wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) – wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny błędów językowych pojawiających się w pracach uczniowskich – interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy – wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus 	
Razem: ok. 70 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + ok. *35 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym).					